

V 9
6300

245, 10,

L
D
C
SCR
C

MEGALANDRI LUTHERI.

LIBER SECVN-

DVS IN CAUSA SA-
CRAMENTARIA, QUI IN-

SCRIPTVS EST, QVOD VERBA CHRISTI, HOC EST
CORPVS MEVM, adhuc inconcussa maneant,
in theses atque assertiones resolutus, ad quas
sub ipsius Christi Opt. Max. auspicijs

Praside

GEORGIO MYLIO THEO-
logiae Doctore & Professore
primario

Respondebunt exercitij causa

M. Mauritius Faschang Carinthus.

M. Christophorus Seizlerus Brettanus.

M. Vitus Votfrum Hilperhusanus.

Diebus 5. 6. & 7. mensis Martij horis
& loco consuetis.

I E N A E

Typis Tobiaë Steinmanni, Anno 90.

Θρίαμβος τῆς ῥῆσῆς κυριακῆς περὶ τὸ δῶ-
πνον ἁγιαστικόν.

I.

Libri Lutherani de victoria verborum Chri-
sti, in causa Cœna Dominica, ἀνάλυσιν susce-
pturi, commodissimè fecerimus, si biparti-
tam eius tractationem instituerimus: primo
loco, momenta cause: secundo, quæ ad
pessima causa patronos in certamine Sacra-
mentario pertinent, proposituri.

II.

Prima parti προλογικὰ quædam præmittuntur.

Quæritur enim primò, cur scribatur aduersus eos, apud quos
scribendo nihil proficitur? Responso habet duo. 1. μετάστασις:
propter ipsos erroris patronos atq; autores neutiquam scribi.
Addita est αἰτιολογικὴ δέσις: Spem nullam esse de conuer-
sione hereticorum doctorum, præcipuè ipsorum heresiarcha-
rum: idq; propter peccati, quod in deprauanda doctrina Chri-
stiana admittitur, atrocitatem: tum τὸ ὄνομα etiam: Neq;
à Christo summorum pontificum aut sacerdotum: neq; à Pro-
phetis priscis, Pseudoprophetarum: neq; ab Apostolis Pseuda-
postolorum: neq; à Patribus Ecclesiasticis heresiarcham quens
quam conuersum esse.

2. ὄνομα verarum causarum. 1. scribi propter infirmos
& simplices. 2. scribi, pro veritatis ipsius patrocinio & de-
claratione. 3. scribi, pro edenda confessione. Testatum
enim vult Lutherus hoc scripto, idq; coràm Deo, & mundo
vniuerso, sibi cum Sacramentariorum blasphemijs & furore
neq; fuisse quicquam commune, neq; esse, neq; futurum esse
in perpetuum. Qua protestatione, mendacij conuincuntur,
qui Lutherum à sententia sua in hoc negocio tandem disces-
sisse:

Α. Α.

sisse:

sisse: vel si iam superstes esset, mitius de causa ista sensurum esse, nugantur. III.

Secundò, Parne verò, atq; æquum est, Cinglianorum doctrinam damnari, autoriq; Satanae tribui? Rectè hoc fieri à sese Lutherus sic confirmat: 1. quia sic esse, animo certissimè persuasum habeat. Ergo qui contrarium faciunt, seu pacis studium ac modestiam, seu quidvis aliud pratexunt, aut ignorantia causa adhuc laborant, aut fouent aliud ὑπερλόγῳ: alioquin à fide cordis, confessio oris non foret dissentanea. 2. Ipsorum Cinglianorum exemplo, nimirum summorum, ut haberi volunt, angelica modestia & mansuetudinis magistrorum. Nam ipsi doctrinam nostram impietatis damnant, Spiritu Dei vacuos, panacei Dei cultores nos esse criminantur, & quæ sunt hisce diriora multa alia. Quidni ergo Lutherana immodestia idem facere in causa meliori liceat? IIII.

At causa, inquiunt isti, non est momenti tanti, ut propter eam concordia, pacis & charitatis Christianæ vinculum sit rumpendum. Multa sunt responsionis Lutheranae membra.

1. Μελάθεοις αὐτίκας, Seipsos accusent Sacramentarij, scandali huius autores: non nos. Nisi verò lupo agnus riuum iterum turbauit.

2. Protestatio contraria est factò. Nam pacem flagitantes, ne hodiè quidem tibi nuntium remittunt.

3. Ευαλιότης alia. Exigui momenti causam istam appellat. At nulla est, quam crebrius, quam studiosius tractent, nempe sic comparatam, quasi prora ac puppis vniuersa Theologiae suæ in ea consistat.

4. At manifestus interim diaboli sarcasmus subest. Nempe rebus omnibus turbatis, ut iocularium malum faciat, leuiculum esse oggannit, unde tam dirum in Ecclesia incendium tandem exarsit. Volunt

5. Volunt etiam hoc dicto conscientia sua palpum facere
Sacramentarij. Diffidunt causa sua. Si igitur ea cadant
tandem, maturè conscientia sauciata refrigerium parant, ut
leuicula duntaxat causa iacturam fecisse videantur.

6. *Ἰννεροῖς*, Agitur de veritate verborum Christi in
Cæna. Hanc ab alterutra parte impugnari, hoc est, Chri-
stum mendacij argui, Deum blasphemari, mundum sedè de-
cipi & turbari necesse, & ex hoc ipso consequens est, alteru-
tram partem contradicentem, diabolo mancipatam, atq; in
odio Dei esse. *ὑπέρομο*. Produnt ergo Sacramentarij suum
spiritum, cuius proprium est, cum impijs omnibus, Verbum
Dei non magnifacere.

7. Ex parte consequentis, maledictam Lutherus, atq;
extremè execrandam pronuntiat talem pacem & concordi-
am, quæ cum contumelia Dei, & cum veritatis iactura sit
coniuncta.

8. Additur *ἀτιολογία*, quia præposterum sit, & here-
ticum, Verbo Dei charitatem humanam antepone, ut pri-
ma tabula cedat secunda.

9. Christiana verò ea demum est concordia, quæ in spi-
ritu consistit, quamq; fidei, & sententiæ de rebus diuinis simi-
litudò conciliat.

10. Pacem politicam haud equidem agrè cum ipsis co-
lemus. In spiritualibus autem, vitabimus, damnabimus, re-
futabimus ipsos, dum spiritus hos reget artus, ut hereticos,
ut Verbi diuini deprauatores, ut blasphemos, ut mendaces, &
quas ab illis persecutiones patimur, patienter tolerantes, pro
conuersione ipsorum preces ad Deum sedulò faciemus.

11. Summatim dicendo, sic responderi istis hominibus
potest, quemadmodum Christus Iscariotæ discipulo respondit,
Iuda, num filium hominis osculo prodis? Pax est enim pro-
ditoria, osculum ipsum Iudæ est, cum pacem isti à nobis fla-
gitant.

Κατάστροφος, libri arx & sedes belli hac ponitur, Cum Christus accepto pane, benedictōq; discipulis dixit, Accipite, edite, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, hoc πῦρ ita firmiter statui, ita plenè confirmari manifestam corporis in Cæna presentiam, ut Sacramentarismus ne quidem in speciem habeat, quo suum figmentum contrahuius πῦρ robur tueatur, adeoq; hoc solo ariete validissimè proster- ni queat.

τὰ διηρημαλινὰ 1. Verba sunt omnia simplicia, perspicua, adde etiam testamentaria.

2. Accepit Christus panem, acceptum porrexit.

3. De accepto porrectōq; pane, dixit, Accipite, edite. Hoc (quod accepi ego, porrexiq; quodq; vos accipitis iam, atq; editis) hoc, inquam, E s τ corpus meum.

4. Illustre deniq; προσκαλαγόμενα addidit, Esse illud ipsum corpus, quod pro nobis tradatur.

5. Ἰτιφορεῖ. Huic ergo πῦρ innixi, hinc pede fixo, statui- mus, credimus, docemus, in Cæna verè & corporaliter man- ducari corpus Christi.

6. Ἰτιδιήγησις. Rem ipsam, qualis sit, tenemus: modus facti prorsus nobis est, imò verò esse etiam debet incognitus. Verbo Dei enim fides est habenda: modus diuinorum factorum non est scrutandus. Panis oculis cernitur, Corpus Christi ad- esse, aurium sensu percipitur, unde ad fidem proxima est progressio.

VI.

Sequitur σύρραξις & conflētus sententiarum. Cin- glius in verbis Cæna, E s τ, interpretatur per significat. Oecolampadius Corpus, pro figura corporis accipit, ut perinde sonent verba Christi, ac si dixisset, Edite, hoc est signum cor- poris mei.

2. εἰσῆξις. Queritur, utra pars ad sensum veritatis ac- cedat.

προκατά-

3. προκατάληψις. Quod nostra interpretationis proba-
tionem requirunt ex Scripturis, sarcasum improbum resi-
pit, nec meliori candore fit, quam si ego creationem mundi ex
nihilō inficiatus, ad locum Mosaicum (In principio creavit
Deus cælum & terram) ab aliquo oppositum respondeam, De-
um isto loco significare cuculum: Creare idem esse, quod de-
uorare: Cælum & terram sonare currucam cum plumis, ut
sensus eius dicti sit talis, Currucam à cuculo integram deuo-
ratam esse: data verò hac interpretatione prouocem ad Scri-
pturas, & ex istis Creationem mundi ex nihilō probari mihi
flagitem. Scripturis enim manifestis explosis prius, tum de-
mum Scripturas flagitare, hoc merè diabolica cuiusdam pe-
tulantia est atq; impudentia.

4. μελέθεις. Quod si probatio requiritur: iudicet non
orbis tantum Christianus: sed totus etiam œcumenicus, cui
parti incumbat probatio, Luthero, an Cinglio?

5. Συμπέθεσμα. Summa huc redit, Lutherum pro sua
sententia manifestum habere ἠὲ Christum, Hoc est corpus me-
um, cui soli sine alia probatione ille inniti potest: Cinglio &
Oecolampadio, si signum pro essentia, figuram pro corpore su-
mant, sine probatione fidem haberi nullo modo posse.

VII.

διλωσις.

Et quamuis sensus interpretationis eodem vtrinque re-
cidit: quia tamen in modo variat interpretatio: Cinglio
hoc probandum incumbit, Est, pro significat in Scripturis ac-
cipi: Oecolampadius monstrabit, Corpus pro figura corporis
ibidem poni.

Quod si uterque, quod diximus, probauerit, ne sic quidem
fidem suam liberauerint: sed necesse ipsis fuerit demonstrare,
quod in hac ipsa, de qua agitur, materia, id est in verbis Insti-
tutionis sensum istum verba Christi obtineant.

1. Cor. 10
Exod. 12

VIII. At enim Paulus inquit, Petra erat Christus.
Item

Item in Exodo legitur, Festinanter comedetis. Est enim paschab Domini. Quibus in locis verbum *Esse* vim significandi habere Cinglius pleno ore affirmat. Respondetur à Luthero.

1. Repetitionem principij esse. Nam his locis *Est* pro significat accipiendum, id ipsum etiam controuersum esse.

2. Sed esto, quod ille nugatur: Cingliano igitur more probari potest, Saram semper mansisse virginem: quia Maria talis mansit. Probatio autem erit, ex puris particulatibus, hoc est, plumbea.

3. Ὡς δε γυνεῖαν esse. Nam Apostolus non de petra simplice, sed spiritali loquitur: quae non significabat Christum: sed Christus ipse erat. Moses non agnum dicit esse Paschab Domini: sed de toto ritu istud predicat, qui totus non significabat: sed erat victima Paschab. Similis est reliquorum dōctorum ratio, in quibus vera ὑπαρξίς in σημασίαν à Cinglio perperam commutatur. Pro figura sua, Oecolampadius ne gry quidem ex Scripturis proferre potest. Stat ergo inuictum adhuc τὸ ῥητόν Eucharisticum.

IX.

Postquam Scripturarum praesidio causam suam exitam isti vident, ad diuerticulum ἀντιλογίας se recipiunt, quam ex praesentia Corporis Dominici, cum articulo Ascensionis exoriri dicunt: & quicquid sit de verbis institutionis, isto articulo euinci docent, corporis Dominici à Cæna absentiam.

Quinam istuc Cingli? inquit Lutherus. Cinglius ad ipsum oculorum sensum, ad rationem humanam omnem prouocat. Anne caelum sursum Luthere conspicias? An ratio non dicat, corpus quod sursum in caelo est, simul in terra inferius esse nullo modo posse?

X.

Bella verò rerum πτωῶν, inquit Lutherus, ἐκ τῶν βλεπόμενων καὶ νοητῶν demonstratio.

2. Iam ergò antiquata definitione Apostolica, fides de-
inceps erit προσημάτων ἑλεγχόμενων.

3. Qua verò autoritate quis reddi potest certior, nulla
Dei potentia fieri posse, ut idem corpus simul sit in Cælo &
Cæna? Maximè, quia infinita Dei est potentia: & talia
Deus facit, quæ rationem omnem superantia, fide sola ap-
prehendenda sunt. Quid si Deo constarent rationes cer-
ta, ut corpus idem licet non visibiliter: invisibili tamen mo-
do simul & semel in pluribus esset locis? Qua scriptura mens
anxia hîc pacabitur?

βεβαιώσις.

4. Nostra causa egregiè patrociniatur scriptura Rom.
4. 21. Quicquid promisit Deus, potens est etiam servare.
Luc. 1. 37. Apud Deum nullum verbum est impossibile.
At dixit, Hoc est corpus meum. Igitur ut tale sit, prestare
potest.

εἰρωνεία.

5. Nisi verò isti, clam Deo, irruptione in cælum facta,
penetrata diuini archivi sic excusserunt, ut potentia Dei ad
stateram appensa, minorem illam esse, nouo inuento depre-
henderint, quàm cui istud sit possibile.

XI.

Cinglio ergò adhuc incumbit probatio ἀνυλογίας
in his propositionibus. 1. Christus sedet in cælo. 2. Corpus
Christi presens est in Cæna.

2. Cum ratione humana hæc duo pugnare, id quidem
ostendit. Verùm hæc in presenti negotio nulla est probatio.

3. Coram Deo hæc pugnare, & sic quidem pugnare, ut
nulla diuina omnipotentia ratione simul stare possint: hoc ve-
rò est, cuius probationem sedulo requirimus.

4. Humane rationis iudicio fatemur omnes fidei articu-
los ἀνυλογίας laborare. Christum esse Deum, itidem pu-
gnat cum Scriptura. Scriptum est enim, Deus creauit ho-
minem. At coram nostris oculis, & in humane rationis
iudicio pugnant ista: non coram Deo.

B

Non

5. Non est autem profectò erroris huius origo & causa maior alia quàm quod rationi humana absurda videtur corporis Domini manducatio.

6. Cinglius per omnem vitam à se eam nunquam creditam esse, palàm fatetur.

7. Carolstadius cuidam dicebat, Deum esse in pane & vino, id nunquam mihi persuadebis.

8. Eandem mentem prodit Oecolampadius suis illis $\kappa\epsilon\upsilon\omicron\sigma\phi\epsilon\iota\sigma\mu\alpha\sigma\iota$, dum quaritat, Quorsum istud profit adeò? Cur panem discipuli non adorarint? cur Scriptura miraculum hìc non notarit? Quorsum sit, ut Christus adsit inuisibilis? cur tam difficilia credenda Christianis proponantur? Quomodo maiestati Regis Christi conueniat, ut etiam ab impijs sit tractetur? Inprimis profanum cor, blasphema verba arguunt, dum Deum nostrum vocat pistum, panaceum, carnem &c. Quae omnia quod rationis humana sentinam redoleant, nemo pius est, quin facile intelligat.

9. Adeò nihil habent isti ex Scripturis, quo vel in speciem probare opinionem suam possint. Stat ergo adhuc inuictum τὸ πρῶτον Eucharisticum.

XII.

At non pugnare vel cum Scriptura vlla, vel cum articulo fidei, corporis Christi in Cæna Dominica presentiam: id $\epsilon\kappa\ \pi\epsilon\upsilon\chi\theta\iota\alpha\varsigma$ pro maiori τῆς πᾶσης firmamento Lutherus probandum suscipit, idq; ex articulo de sessione Christi ad dextram Dei. Cui instituto aliquot premisis hypothesis opus fuit.

1. τῆς δεξιᾶς. Dextra Dei non est locus aliquis, nec est in loco aliquid, ut somniant fanatici: sed est ipsa omnipotentia ac Maiestatis diuina gloria, quae cum nulli loco insit, nusquam tamen excluditur, quippe rerum omnium non conditrix tantùm, sed conseruatrix etiam, ac proinde creaturis
omni-

caussa
ur cor-
a credi-
ane &
is xev-
)? Cur
culum
sibilis?
Quo-
pys sit
argu-
carne-
redo-
in spe-
huc in-
um ar-
tiam:
us pro-
ad de-
us opus
nec est
nipo-
insit,
a con-
aturis
omni-

omnibus presentissima, ita ut cum in minimo grano tota sit:
tanta tamen eius sit maiestas, ut ne mille quidem mundi eam
capere aut includere possint. Testimonia huic assertioni
prebent Esai. 66. 2. Omnia hac manus mea fecit. Psal. 139.
7. Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Act. 5.
31. Christum Deus exaltauit dextera sua. Act. 17. 27. Deus
non longè est ab unoquoq; nostrum. In ipso enim uiuimus, &
mouemur, & sumus. Rom. 11. 36. Ex ipso, per ipsum, & in
ipso sunt omnia. Ierem. 23. 23. Putasne, Deus è vicino ego
sum dicit Dominus, & non Deus à longè? Esai. 66. 1 Cælum
sedes mea: terra autem scabellum pedum meorum.

Στοχασμός. Si ad hoc solummodò mysterium mentes su-
as Sacramentarij aduerterent, minus infidelitati sue frena
fortasse laxarent. Corporis ad corpus aliqua est proportio.
Quæ est autem inter Deum & creata corpora cognatio?
Iam quod ita Deus in corpore quouis creato totus est presen-
tissimus, ut sit etiam supra atq; extra creaturas omnes:
quanto queso maioris est miraculi & mysterij, quàm si corpus
Christi simul in pluribus locis esse credatur?

2. Secunda hypothesis est, Potentiam Dei ab eiusdem
dextra atq; essentia non esse seiungendam. Igitur ubi-
cunq; Deus est, totus est, indiuisus ἡ ἀμέριστος: tota in Chri-
sto Deitas corporaliter in terris: tota in cælis apud Patrem:
tota in utero Mariæ virginis: etiam ante conceptionem, quia
secundum interualla locorum est ἀκίνητος. Ergo dextra Dei
ubiq; est in rebus omnibus, & essentia ipsa à diuinitate est in-
separabilis. Iam aures arrigant Sacramentarij.

XIII.

προσυλλογισμός. Si dextra Dei & Deitas ipsa, ratione
loci, nusquam separantur: sequitur, ut quicquid ad dextram
Dei est, ratione loci à diuinitate nusquam sit diuiduum.

Christus secundum humanam naturam (cuius pars est
corpus)

corpus) sedet ad dextram Dei. Igitur ratione loci, ex parte humane nature nusquam à diuinitate est separabilis.

Ἐποσύνδοξιμος. Quicquid ratione loci à Diuinitate est inseparabile, id ubiq; sit necesse est.

Humana Christi natura, & consequenter corpus eiusdem, est ab essentia diuinitatis, ratione loci, inseparabilis.

Igitur Humana Christi natura, & consequenter corpus etiam est ubiq;.

Si breuius rem habere volunt, sic accipiant.

Quicquid ratione loci à Dextra Dei est inseparabile, illud est ubiq;. Corpus Christi, ratione loci, est à dextra Dei inseparabile. Igitur.

XIIII.

Argumenti istius illustrationi sequentia θεολογήματα seruiunt:

Ioan. 3. 35
Psal. 8.

1. Christus cum in Euangelio dicit, Omnia sibi à Patre data, vel omnia pedibus eius subiecta alibi leguntur: his dictis nihil aliud, quam articulus sessionis ad dextram Dei declaratur.

2. Secundum Diuinitatem Christo nihil datum, aut subiectum est sub pedibus: quia hæc omnia creauit & conseruat. Igitur quicquid datum legitur, Humanitati datum est.

3. Sedere ad dextram Dei nihil aliud est quam regnare & potestatem atq; imperium exercere super omnia.

4. Si regnat Christus super omnia, utiq; præsens est creaturis omnibus, quia per dextram Dei regnat, quæ ubiq; est presentissima.

XV.

Huius argumenti tractationi, appendicis loco, περίσματα & obiectiones diuersi generis subnectuntur.

ἡρώημα est: Ex vi argumenti tractati effici, ut si uerba ista, Hoc est corpus meum, à Christo in Cæna maxime posita

posita atq; usurpata nunquam fuissent: corpus Christi tamen, quemadmodum alijs omnibus in locis, ita in Cœna presens esse, non sit impossibile: idq; modo quidem inexplicabili: sed ut ut sit, non tamen physico, aut locali. Nam in hac re etiam, quid sit dicere difficilius possumus: quàm quid non sit. Quod enim IN pane Christi corpus esse cum Patribus dicimus: simplicitate candida Prasentiam Corporis Dominici in Cœna nos credere profitemur. Qua concessa, λογωμαχίας de verbis nemini mouebimus.

XVI.

Πηχενμα 1. Considerandum erat fanaticis, Deo plures esse modos, quàm crassum illum physicum, quibus res in rebus esse idem efficit. Leui in lumbis Abraham fuisse dicitur. Obiecta visus in oculo esse perhibentur. Species oblata, sunt in speculo. Arbores & fruges insunt in seminibus. Deus est in nostris cordibus: Et quis Deo plures esse modos alios adeoq; infinitos inficiabitur, quo efficiat, ut una res alteri inesse predicetur.

2. Nihilominus est miraculi, plura in vno & eodem esse loco, quàm si vnum sit in pluribus. Vtrumq; eiusdem est omnipotentia. At Scriptura apertè testatur, Christum clausis foribus ingressum esse ad discipulos: prodysse ex sepulchro etiam per obsignatum lapidem. Hic penetratio corporum facta à pio nemine negari potest.

3. Et quid apparitiones facta non Christi tantum: sed Dei Patris etiam, & Spiritus sancti aliud ostendunt, quàm Deum & Christum non procul abesse: sed esse presentissimum, ut sola reuelatione opus sit, qua id sensibus etiam fieri potest manifestissimum.

4. Et quod Christus dicit, Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit, Filius hominis, qui est in cælo: an non corpus suum simul & in cælo, & in terra, imò verò iam tum in omni-

bus locis esse asserit? siquidem per glorificationem non alius
Christus factus est: sed idem qui antea, praesens nimirum
ubiq̃, & in omnibus locis permansit.

XVII.

Obiectio. 1. Obijciat fanaticus quispiam, Si ubiq̃ praesens est corpus Christi: age, comedam illud in quavis caupona, aut popina, ex quouis catino. Responsio: At heus tu porce, praesens licet sit: abs te tamen minimè manducabitur. Quid ita? 1. dextra Dei est in omnibus locis: sic tamen est, ut sit etiam extra ea, id est, ut nuspiam includatur. 2. Differt praesentia Dei à tua apprehensione. 3. Aliud est, praesentem esse Deum, aliud, Tibi esse praesentem. Ut praesens sit, absoluta necessitatis est: ut tibi praesens sit, non nisi verbo ac promissione efficitur, quibus ceu vinculis constrictus, non praesens Christus, sed apprehendendus nobis sistitur.

2. At gloria istius Regis malè conuenit, inquit Oecolampadius, si corpus eius sit in terra, tracteturq̃ ad altare etiam ab impijs. Respond. Imò verò optimè. 1. quia sic confundit fanaticorum stultitiam. 2. Elucescit hinc immensa eius $\Phi\iota\lambda\omega\theta\epsilon\omega\pi\acute{\iota}\alpha$, qui non tantum nobiscum, apud nos, supra nos, & in nobis esse dignatur: sed vespendum etiam corpus suum tradit, ut de salute nostra nos pignore isto reddat quàm certissimos. Quod si hoc cauillo eludi posset hoc mysterium, quid nobis in fide nostra Christiana mansurum esset tandem integrum? Anhumano iudicio: Filio Dei gloriosum fuit, nasci ex muliere? tentari à Satana? Num igitur facta ista esse negabuntur? Vah miserae gloriae, quam isti fanatici Christo nostro conciliare satagunt, quasi maiorem ipse, quàm in summa humilitate, pro salute nostra subita, gloriam esse positam existimet.

3. At pro miraculo id fuisse ab Apostolis habitum nuspiam legitur, quod fieri par fuisset, si ita res habet, ut Lutherus do-

alius
irum
rus docet. Resp. An ergo miraculum Christi nullum fuit, nisi
quod ab Euangelistis tale nominatum fuit? Aut libertate
sua per silentium frui hac in parte non fuit istis integrum?

4. Sedenim arduum quoque est istud credere. Resp. His
isti tanquam sorices suo pereunt iudicio.

5. At Apostoli in discubitu permanentes, Sacramen-
tum istud non sunt venerati. Resp. Hoc officij fuit: fuit &
temporis illius: fuit denique conditionis etiam, in qua disci-
puli constituti fuerant: non tædij aut contemptus, quo fana-
tici erga escam illam sacram pleni, ex suo sensu discipulorum
animos iudicant.

6. Miracula Christi oculis hominum fuerunt conspicua.
Christi corpus in cæna oculis non visitur. Igitur nihil hîc mi-
raculosum, nec Christi corpus præsens est. Resp. Maior parti-
cularis est, quam si καθόλου facere ausi fuerint, maxima
quæque fidei mysteria ex albo miraculorum expunxerint, Vnio-
nem personalem naturarum in Christo, conceptionem Chri-
sti in utero materno, Sessionem ad dextram Dei &c. Hæste-
nus primi Achillei argumenti de sessione ad dextram Dei re-
futatio. Stat ergo firmum adhuc τὸ ἅπλουν κεναικόν.

XVIII.

Alterum, quod ferreo muro comparat Oecolampadius,
ex dicto Ioannis 6. sumitur, Caro non prodest. Igitur corpus
Christi non est in cæna.

1. ἑνάσις. Queritur, an caro hîc de corpore Christi in-
telligenda sit.

2. ἀπόφασις. Nam quoties de sua carne Christus loqui-
tur, notam pronominis expressè addit. Quod in hoc dicto
non est factum.

3. ἕγκλημα. Quia verò ingens est differentia inter car-
nem absolutè dictam & carnem Christi, quæ est hac auda-
cia, ex carne ἀπλῶς, Christi carnem facere?

ἀποπύ

4. ἄτοπον. Quod si hoc illis permittamus, quid obstabit, quo minus semper caro absolutè dicta in Scripturis, de Dominica intelligatur: & quia carni fœda atq; atrocia istis multa tribuuntur: tandem cum Valentino & Manichæis, ne veram quidem carnem ac sanguinem humane naturæ à Christo assumpta esse garriamus? Cuius farinae illud iam in Cinglio esse videtur, quod Bada aduersus Eccium sic scribit: Si Christi caro manducatur, in carnem eam conuer-
ti necesse est: quicquid ex carne natum est, caro est. Increpet te Dominus, Satan.

5. ἐν τῆ ἀτυλολογίᾳ τῆ ἀδωάτου. Sed esto, Valeat hæc argutatio, Christi caro non prodest, Ergo non adest: qua portenta errorum hinc pullulabunt? Sequitur enim ne ex Maria quidem eam natam esse, non in præsepi recubuisse, non à Simeone vlnis exceptam fuisse: non assedisse discipulis in vltima cœna, non ad dextram Dei sedere, imò ne quidem spiritualiter esse in ipsis Sacramentarijs, quod ego in leuissimo tamen errore duxerim.

XIX.

Dicent isti, Non absolutè de carne Christi acceptum volumus quòd non profit: sed tantùm de manducata corporaliter. Spiritualiter enim manducata, hoc est, si pro nobis in mortem credatur tradita, profuerit plurimùm, secundum illud Ioan. 6. Caro mea verè cibus est. Responsio est. 1. Quomodo hoc ex verbis istis elicient? Caro non prodest. Igitur Christi caro corporaliter manducata non prodest.

2. Cur corporaliter manducata non profit, cum hoc modo concepta, nata, in præsepi reclinata, vlnis suscepta, è cruce suspensa &c. profuerit? Qui modi omnes corporales itidem fuerunt.

3. Quid si verò carnem Christi in Cœna manducem corporaliter, sic tamen, vt simul etiam spiritualiter eadem ut
[scar?]

scar? an tum etiam non profuerit illa? non arbitror. Quo-
modo enim corporalis manducatio tum non prodest, si accedat
spiritualis? Eius verò manducationis hæc erit ratio, Corpus
Christi cum pane manduco corporaliter: Interim corde fir-
miter credo, illud esse corpus pro me traditum ad remissio-
nem peccatorum. Sic expedita fuerit, utraq; manducatio.

4. Neg; verò aliter à nobis unquam scriptum doctumue
fuit de isto negotio: sic semper geminam in Sacramento isto
manducationem esse ostendimus. Vna, eaq; optima & ma-
ximè necessaria est, quum nobis verba ostendunt, Hoc est
corpus meum, pro vobis traditum. Verba ista non ad fauces
aut ventrem pertinent: sed ad aures atq; fidem. Corde igi-
tur percipitur, quod verbis istis promittitur, nempe corpus pro
nobis esse traditum. Quæ est spiritualis illa manducatio.
Altera corporalis est, seu sacramentalis, qua cum pane corpus
Christi manducatur. 1. Igitur distinguimus probè istas man-
ducationes. 2. Corporalem sine spirituali prodesse, ἀπὸ πρὸς
negamus. 3. Imò illam sine hac perniciosam etiam esse asseri-
mus. Verùm hinc, corpus Christi à Cæna abesse, non sequi-
tur. Contrarium potius hinc efficitur. Si enim corpus Chri-
sti non adesset, corporaliter sumptum non obesset. Mul-
tò minus sequitur, verba ista, Caro non prodest, ad nego-
cium cæne Dominica pertinere. Firmum ergo etiamnum
stat ἐπιπέδον Christi in cæna Dominica, nec ab ariete Oecolam-
padij ferreo vel minimum conquassatum est.

XX.

Quia verò de spirituali manducatione subinde blate-
rant isti, & de spiritu & spirituali perpetuus ipsis est Coccys-
mus: opera pretium fuerit, hanc etiam materiam in transitu
excutere.

1. Spiritualiter edere, bibere, vel aliud quid facere dici-
mur, non cum id, quod editur, bibitur, vel tractatur, Spiritus
est: sic

C

est: sic

est: sic enim corpus Christi nunquam spiritualiter manducari posset: siquidem corpus semper manet: in spiritum autem nunquam transit.

2. Sed spiritualiter dicitur fieri, quia à Spiritu actus iste proficiscitur, & modus eius est spiritualis, hoc est, spiritualis appellationem non ab obiecto, quod non est semper spirituale, sed ab usu duntaxat sortitur.

3. Exemplis res fit manifestior. Maria Christum concipiens, verum hominem concepit: sed concepit Christum etiam spiritualiter. Nam verbis angeli fidem habens, fide illa Christum spiritualiter in pectore concepit, quem eodem statim momento concepit etiam corporaliter. Imò hæc conceptio neq; locum habere prius, quam spiritualis illa peracta esset: neq; sine hac quicquam illi prodesse potuit. Hic & factus, & conceptio eius una corporalis fuit: sed hoc non obstat, quo minus altera etiam spiritualis eiusdem conceptio locum habuerit. Similia exempla sunt in visione ea, qua Christus infans pastoribus & Simeoni visus fuit. Sic geminus etiam fimbria Christi tactus fuit, qui ab hamorrhousa factus est. Non dissimiliter fide Abraham terram promissam occupavit spiritualiter, quam pedibus calcatam ne ad lati quidem pedis vestigium possidebat.

4. Summa, Verbo Dei ac fide nostra, ad res externas accedente, spiritualiter fit, quicquid externarum rerum fieri vspiam potest: & nihil est tam corporale, carneum aut externum, quin spiritualiter fieri possit, eo, quem dixi, modo accedente. Scilicet in usu, non in obiecto Spiritus est.

5. Et hic modus est, quo Deus nobiscum agit, geminam nobis materiam obijciens, Opera & Verbum suum. Operibus defungendum est corpori: Verbum anima capebitur, nimirum ut saluentur utraq; & eadem gratia participant, diuerso vtrumq; modo: sed sua tamen natura conueniente atq; proprio.

Corpus

Corpus quod manducatur, unum est atq; idem, quo v-
trunq; cordis scilicet atq; corporis os fruitur: sed suo vtrunq;
modo. Cor sine anima corporaliter vesci eo non potest: os
corporis spiritualiter id manducare nequit. Suauissimam
ergo mutationem Deus hic induxit, ut os pro corde, seu cor-
pus pro anima corporaliter: hac, pro corpore spiritualiter
vna & eadem esca vescatur.

6. Ex his, quae dicta sunt, quam verè Capernaismi ab
aduersarijs insimulemur, patet. Nam sic à nobis corporalis
manducatio statuitur, non ut spiritualement abnegemus: sed
opere externo ac verbo Christi piè inter se distinctis, corporali
spiritualement manducationem quam maximè adiungimus.

7. Sed enim, inquiunt isti, rerum visibilium actiones,
quae posita sunt, fuerunt: Conceptit Maria & peperit: sed fœ-
tus ille visus fuit: Sic infantem istum oculis etiam contem-
plati sunt pastores & Simeon. Corpus autem Christi in cœna
non visitur? Resp. Hoc beneplaciti diuini: addo etiam òmo-
nias: deniq; iuris etiam ipsius proprium fuit: quia nunc non
visibiliter, sed inuisibiliter, scilicet ut gloria ipsius diuina di-
gnum erat, versari nobiscum: & beatitatem non in terris
nobis impertiri: sed ad venturam gloriam reseruare voluit.

8. Totus ergo fanaticorum error inde prouenit, quod
spirituale non usu, sed obiecto ipso metiuntur, ac deserviunt:
quasi ubi res vel opus est externum, ibi spiritualis actus seu
modus locum non inueniat. Quem errorem ipsis excutere
Scripturae observatio attenta potuisset. Nam quemadmo-
dum carnales dicuntur, (non à materia, sed modo vite) qui
carnaliter sentiunt: ita spirituales appellantur, non qui in
spiritum toti abierunt: sed qui spiritualiter affecti sunt. Rom.
8. 5. Sic opera piorum. Gal. 5. 22. fructus Spiritus: & tota
Christianorum conuersatio. 1. Cor. 2. 13. spiritualis appella-
tur.

XXI.

C 2

Loco

Loco Euangelico ab immundicie fanatica liberato, genuinam explicationem etiam addimus. Ad quam tali syllogismo viam sternimus.

1. Vbicunq; caro & Spiritus sibi opponuntur in Scriptura, Carnis vocabulum de carne Christi impossibile est intelligi. Ioannis 6. carnis & Spiritus fit manifesta oppositio. Igitur.

2. Maioris probatio. 1. λογική. Contrariè enim opposita sunt, quae se mutuò expellunt. At carni Christi cum spiritu ita conuenit, ut in ea corporaliter plenitudo Spiritus habitet, & Spiritus exinde in omnes dimanet. 2. γενεαλογική. Genes. 6. 3. Non disceptabit Spiritus meus cum homine aeternum, quia caro est. Esa. 40. 6. Omnis caro fenum. Spiritus Domini sufflauit in eo. Ioan. 3. 6. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, Spiritus est. Rom. cap. 8. per totum. Gal. 5. 17. Spiritus & caro sibi inuicem aduersantur.

3. Minor patet ex textu bifariam. 1. κατὰ τὸ πρῶτον, Spiritus est qui viuificat: caro non prodest. 2. τῆ διαβολῆς. Quid enim viuificationem Spiritus appellet, sequentibus verbis expressum habetur, Verba mea Spiritus & vita sunt. Hoc ergo adiuncto, Spiritum aduersus carnem contradistinguens, spiritum & vitam à carne seiungit, hoc est, prodesse carnem negat. Prodesse enim quod spiritu & vita caret, nequit, si materiam presentem consideres. Atqui istud de carne Christi nemo, nisi perditissimus haereticus, dixerit.

4. Ἰντιφωρὰ. Quod si de ea carne sermo est, in qua spiritus & vita non est, ac proinde minimè Christi caro est: sed caro, in qua nil nisi mors & peccatum est: haud errauerimus, si carnem pro carnali intellectu positum dixerimus, sic carnem pro homine non regenerato, vel ea certè parte, in qua regeneratio non obtinet, accipientes, ubi primarium est intellectus. Ut non huius vim approbare: sed Spiritus ac regeneratio-

nerationis ductum requirere Christus velle omnino videatur.

5. *ἡ ἐκ τῆς σαρκὸς.* Quae est ergo bruta Cinglij insania, qua sic sententiam Ecclesia nostra impugnat:

Quicquid ex carne natum est, caro est. Ioan. 3. Quod si caro Christi manducatur in caena, in carnem mutetur necesse est. 1. Quis nexus consequentiae, à nativitate carnis ad eiusdem manducationem? 2. Quae hac est dira blaphemia, Qui comedat carnem Christi, eum carnem seu carnalem fieri? 3. Quid ni concludit etiam, qui panem comedat, in panem itidem transmutari? 4. An verò tolerari hac potest blasphemia, quod Christi carnem ad locum istum referunt, Quicquid ex carne natum est, caro est? Quin nos ad alterum potius locum eam pertinere sentimus, quo dicitur, Quicquid ex spiritu natum est, spiritus est. Nam Christi caro non ex carne nata: sed ex Spiritu sancto concepta est. 5. Matth. 1. Quod si ita est, ut caro Christi peculiaris, & reuera spiritualis caro sit: corruptioni eam obnoxiam esse impossibile est. Lucæ 1. Cibum naturalis in corpus & sanguinem vescentis transmutatur. Esca haec spiritualis non mutatur in vescentem: sed hunc in se transmutat. Siue igitur corporaliter siue spiritualiter Christi caro manducetur: cibus est incorruptibilis, nec ipse in carnem: sed caro potius ex ipso in spiritum commutatur.

XXII.

Iam ad Patrum auctoritates spectandas nos conuertemus: Non quasi fides nostra nitatur isto fundamento, quod in solo Dei verbo positum habemus: sed ut pateat candor Sacramentarius. Augustinum totum à suis partibus stare dicunt Sacramentarij, quia frequens est apud ipsum in hac materia, *Mysterij, Signi, figura, Inuisibilis, Intelligibilis, & similia* usus.

Esto, Augustinum pani tribuere, quod sit figura, aut Sa-

cramentum corporis Christi. Num ideo figura aut signum
absentis, ac non potius inuisibilis, aut inuisibiliter presentis
corporis erit?

Loquatur pro se ipse Augustinus, Sacramentum inuisibi-
lis gratiae, visibilis forma est. Non absentis, sed inuisibilis
nihilominus presentis rei formam esse Sacramentum asserit.
Inuisibile enim est, cuius essentia praesens, actui tantum vi-
sionis non subiacet. Adeo ergo nobis non aduersatur Augu-
stinus, ut patrocinetur maxime.

Quid vero illi Augustini loco dicent, qui alibi extat?

Ep. 118.
ad Ianuar.

Liquido apparet, quando primum acceperunt discipuli corpus
& sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Ex hoc
placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, in os
Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam exteri
cibi. En tibi non figuram corporis, sed corpus: en tibi os et-
iam, non animam, in quod corpus Dominicum intrat. Ac-
cedat tertius etiam eiusdem Patris locus: Ferebatur Christus
in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum
ait, Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in ma-
nibus suis.

In Psal. 33

XXIII.

Lib. 4. ad
uer. Mar-
cion.

Tertulliani locus est. Christus acceptum panem & di-
tributum discipulis, corpus suum illum fecit, Hoc est corpus
meum, dicendo, id est figura corporis. Figura autem non
fuisset, nisi veritatis esset corpus. Caterum vacua res, quod
est phantasma, figuram capere non posset. Aut si propterea
panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate:
ergo panem debuit tradere pro nobis. Haecenus iste Pater.

In presenti loco planum est, quod dicit Pater, Christum pa-
nem acceptum fecisse corpus suum, dicendo, Hoc est corpus
meum.

At sequitur, Id est, figura corporis. Resp. 1. Figura vo-
cabulum ambiguum est: quandoque umbram, imaginem, ty-
pum

pum significat, sicut res gesta veteris testamenti, figura ap-
pellantur noui. Hac impropria est significatio. Proprie for-
mam mathematicam, quae suis constat dimensionibus, signifi-
cat. Quo significatu nos vocabulo speciei in Sacramento
utimur.

2. Tertulliano autem res est contra Marcionem, Christo
pro vero & naturali corpore, phantasma tantum, ac simu-
lachrum corporis affingenti. Concludit ergo ex visibilis spe-
ciei figura, ad veritatem corporis Christi. Si enim corpus
Christi phantasma fuisset, visibili figura ac specie representari
non potuisset. Quis hinc absentiam corporis Dominici à cœ-
na somniasse Tertullianum existimabit, cum ex Cœna veri-
tatis eius demonstranda argumentum petat?

3. Altera hæc est Tertulliani ratiocinatio: Christus di-
cit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Si ve-
rum corpus non habet Christus: sequitur panem pro nobis esse
traditum: quia phantasma tradi pro nobis non potuit. Hic
iterum apparet, Tertullianum statuere corporis Domincii
pro nobis traditi in pane presentiam, ne panis pro nobis tra-
ditus esse dicendus sit.

4. Constat igitur, Patrem istum figuram appellare, quod
corpus Christi iunctum sibi atq; unitum habet.

Similia Tertulliani loca in lib. contra Iudeos, & lib. 3.
contra Marcionem extant: Christus dedit panem corporis
sui figuram.

5. ἐν πρῶτῳ βιβλίῳ ἡμῶν habeant Sacramentarij eum locum
qui in libro de Resurrectione carnis, legitur in hunc modum:
Caro nostra corpore & sanguine Domini cibatur, ut & ani-
ma de Deo saginetur. Quomodo enim huius loci perspicui-
tatem eludent?

XXIV.

Irenæi illustris est iste locus. Quemadmodum
qui è

Lib. 4. ad-
uerf. hær.
c. 34.

Rom. 4.

qui è terra panis est, percipiens vocationem Dei, iam non communis panis est: sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia.

Notandum primò, quid Vocationem Dei appellet Irenæus. Oecolampadius hoc nomine benedictionem & gratiarum actionem nostram intelligi inquit. At quàm absurdè? Nos Vocationem Dei referimus ad verba Christi, quibus dixit, Hoc est corpus meum. Atqui Paulus scribit, Deum vocare ea, quæ non sunt, ut sint. Hoc vocandi modo Moses à Deo omnia in principio creata esse testatur. Sicut ergo in creatione dixit, Fiat lux, & facta est, ut vocatione Dei ceperit esse, quod non erat: Ita cum pani vocationem in Cœna Christus imponit, Hoc est, inquit, corpus meum: quin id factum sit, nullatenus ambigendum est.

2. Vocatione Dei fieri inquit Irenæus, ut panis è terra, non iam sit communis panis: sed Eucharistia, duabus rebus constans, terrena & cœlesti. Quid res terrena sit in Eucharistia, extra controuersiam est. Cœlestis qua sit, id verò est, quod ambigitur. Oecolampadio terrena res & cœlestis, res est eadem, panis scilicet: ὅτι & tantum & relatione diuersū fieri comminiscitur. Nam quatenus è terra est, terrena rei nomen illi competere inquit: quatenus autem benedicitur cum gratiarum actione, idem panis illi cœlestis res esse dicitur. Sic quiuis in qualibet mensa vulgari positus cibus vel panis, addita gratiarum actione, spiritualis res, & sacramentum foret. Atqui panis vulgaris manet panis vulgaris, etiã Apostolorum, adeoq; ipsius Christi benedictione consecratus extra Eucharistiam, sicut Ioan. 6. in miraculosa cibatione populi cernitur. Loquitur autem res ipsa, rem cœlestem, nisi de corpore Christi intelligi neuiquam posse.

Quic-

1. Quicquid immortalitatem conferre non potest, id res cœlestis esse in Eucharistia nequit.

Pani quantumvis & à quocunq; benedicto non competit, quod immortalitatem conferat: Semper enim est, & manet esca corruptibilis.

Ergo panis benedictus res cœlestis esse nequit.

2. Si nota, ab Irenæo Rei cœlesti assignata, præter corpus Christi, nulli alij rei competunt: consequens est, ut res cœlestis, nisi de corpore Christi, intelligi non debeat.

At præter corpus Christi, nulli rei competunt. Igitur. &c.

Sunt autem nota ista huiusmodi. 1. Tribuit rei cœlesti, quod corporaliter manducetur. Dicit enim: Corpora nostra percipere Eucharistiam: quam non una, sed gemina re constare iam restatus est, terrena & cœlesti. Igitur corporali manducationi res etiam cœlestis subiacet.

2. Quod res cœlestis, corporaliter licet percepta, vim tamen habeat conferendæ immortalitatis. At in rerum natura nihil est, præter corpus Christi, cui gemina ista nota competat. Quod ita planum est, ut probatione non indigeat.

Similia Irenæi loca sunt & hæc: Quomodo dicunt carnem non percipere vitam, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? Item. Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis, percipiens Verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia: quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, quæ sanguine & corpore Christi nutritur? Quid in his torquebunt Sacramentarij?

Eodem lib. & cap. Lib. 5.

XXV.

Loquatur etiam Hilarius. Si verè carnem corporis nostri Christus assumpsit, nosq; verè sub mysterio carnem corporis sui sumimus: quomodo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per Sacramentum proprietates, perfectæ sacramentum sit unitatis?

De Trinit. l. 8.

D

Idem

Idem paulò post: De naturali in nobis Christi veritate, qua dicimus, nisi ab eo discimus, stultè atq; impiè dicimus. Ipse enim ait, Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus &c. De veritate carnis & sanguinis non est reliquus ambigendi locus.

Nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra verè est caro & verè sanguis est. Et hæc accepta atq; hausta efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit.

Sententia Hilarij habet, Quod quemadmodum Christo secundum Diuinitatem cum Patre non voluntatum tantum intercedat coniunctio: sed naturæ atq; essentiæ ipsius veritas: sic non spiritu tantum nos cum Christo coalescere: sed nobis in Sacramento per corporis & sanguinis sui participationem Christum naturaliter etiam coniungi.

2. Carne Christi nos participare asserit.

3. Non spirituales tantum, sed naturales etiam nobis cum Christo per Sacramentum carnis communicata, coniunctionem intercedere statuit.

4. Hæc, inquit, accepta atq; hausta efficiunt, ut Christus in nobis sit: non dicit, Hæc credita & intellecta spiritualiter.

Heus vos Sacramentarij, hîc Rhodus, hîc saltus est.

XXV.

Ad Cornelium.

Audiamus etiam Cyprianum: Quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamus. Nam quomodo docemus aut prouocamus eos in confessione nominis, sanguinem suum fundere, si eis militaturis sanguinem Christi denegamus?

Serm. de lapsis.

Idem alibi A diaboli aris reuertentes, ad sanctum Domini, sordidis & infectis nidore manibus ascendunt. Mortiferos idolorum cibos penè adhuc tractantes, exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus, & funesta contagia redolentibus

lentibus, Domini corpus inuadunt. Spretis omnibus, quae
Apostolus scribit 1. Cor. 10. & 11. ante offensam placatam
indignantis Domini & minantis, vis infertur corpori eius
& sanguini, & plus modò in Deum manibus atq; ore delin-
quunt, quàm cum Dominum negauerunt.

XXVII.

Quod ex Augustino allegant: Non hoc corpus, quod
videtis, manducaturi estis, & bibituri sanguinem illum, In Psal. 98
quem fusuri sunt, qui me crucifigunt. Sacramentum aliquod
vobis commendavi, spiritualiter intellectum viuificabit vos.
Item, Quid dentes & ventrem paras? Crede & manducasti: In Ioan. 6.
his locis causam suam non meliorem reddunt. Verba enim
ostendunt, haec contra Capernaitas scribi, qui ventris tan-
tum & dentium opus hic querebant, aut, ut Augustinus pau-
lò antè loquitur, carnaliter cogitarunt & putauerunt, quod
precisurus esset Dominus particulas quasdam de suo corpore,
& daturus illis. Et quia aliud corpus & alium sanguinem
Christus non habet, quàm quod traditum est, quig; fusus est,
nisi absurdissimi esse voluerint, verba Augustini non rigidius
urgebunt.

XXVIII.

Fons erroris Sacramentarij hic est, quod carnem Chri-
sti, à carne vulgari & corruptibili non discernunt. Atqui
immensum discrimen est. Hæc caro, de qua agimus, corrup-
tioni non subiacet. Psal. 16. Hæc caro ipsi morti mortem in-
tulit. In hac carne Deus est: & hæc caro Dei propria caro
est: atq; ipsa est in Deo. Hinc fit, ut sit viuificans caro, quæ
& corpori & animæ vescentium vitam conferre potest. Sa-
cramentarij horum nihil pensi habent. Hinc Christi carnem
pro inutili reputant. Mirum verò, cum panis & vinum apud
ipsos profint, nec impediunt commemorationem mortis Domi-
nicæ: corpus & sanguinem Christi tantundem non prodesse,
quin in istis etiam commemoratio ista locum habeat. Mi-

rum deinde est & alterum ; cum ex ipsorum Logica sequatur,
Christi caro non prodest. Igitur in cœna non adest : non se-
qui ex eadem Logica hoc etiam , panis & vinum non pro-
sunt. Igitur in cœna non adsunt.

XXIX.

Quod si stat sententia Sacramentarijs , sic pergere, bre-
ui compendio totam causam suam expedire queant. Expun-
gant ex verbis Institutionis verba hæc , Hoc est corpus me-
um, quod pro vobis traditur , & ex scholijs marginalibus in-
textum irrepsisse inquam. Audendum enim est aliquid.
Et Res tota in vado erit. Nam quæ ipsorum est sententia,
quæq; huius mysterij apud ipsos celebratio est, verbis istis pro-
sus nihil opus est. Sacramentaria enim Cœna aut Cinglia
næ plena hæc est descriptio , Christus accepit panem , gratijs
actis fregit , deditq; discipulis suis & dixit , Accipite , edite
facite hoc in mei recordationem. Quid tandem factum
sint , nondum constat. Quod autem in corde suo nihil
malint , quàm erasa , antiquata , exterminata esse verba ista
Christi , Hoc est corpus meum , quod pro vobis traditur : hoc
tam est certum , quàm quod certissimum.

XXX.

Huc tendit Oecolampadij $\Phi\lambda\upsilon\alpha\sigma\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\alpha$: Non prodest
corpus Christi esse in pane Dominico. Igitur non adest. Quor-
sum prodest ? inquit ille spermologus.

1. Quid audio ? si nos diuinorum dictorum ratione
non intelligimus , num statim falsitas illa insimulabimus ?
2. Pietatis est , primùm ad dicta Dei attendere. Si sur-
git cogitatio ista in pectore , Quorsum prodest hoc ? licentia
isti frenum inycere , cecitatis humanæ , præsertim in diuinis
rebus iudicandis ex ratione , memorem esse , & pia simplici-
tate in sapientia , atq; omnipotentia Dei recumbere.

3. Quibus Ecclesijs Sacramentarij Ministri præsumt , ille

etiam

etiam atq; etiam videant, & vel hinc iudicium faciant, quales pastores habeant: profectò pietate, vera fide, & timore Dei vacuos, & non nisi larvatos diaboli nuntios.

4. Abrahamo diuinitus mandata fuerat filij sui matatio & immolatio. Si Sacramentaria ista syllogistica uti voluisset, Quorsum hoc profuerit? qua benedictione fuisset potiturus?

5. Etiam Sacramentarium hoc artificium exitio dedit: Vocabat illa itidem in dubium expressum Dei mandatum: Suggerebat ipsi idolum Sacramentarium has quaestiones, Quorsum profuerit, Cur necesse sit abstinere vetito pomò? At heu infelix artificium: quod abesse à pijs etiam atq; etiam vult Apostolus. 2. Cor. 11
3.

6. Esto iam verò, fieri potuisse, quod non potuit, ut Christus nobis carnem suam visibiliter & carnaliter vescendam propinasset, eo modo, quo id futurum Capernaïta persuasum habebant: an propterea à pijs dubitari queat, num illa caro nobis prodesse possit? Minimè gentium. Cum enim plena sit caro illa diuinitate, vita, beatitudine, bonisq; omnibus: ne mica quidem eius participare fidelis quisquam queat, quin commoda exinde maxima sentiat.

7. Quanto magis blasphemum, & non nisi ex rictu Satanae profectum est, si à pijs in Sacramento manducata illa caro, non prodesse affirmetur?

8. At si nosse cupis, quorsum proffit, sic habet. 1. Vt ratio humana, & tota turba fanatica confundatur hoc mysterio, impingat & collabatur, si aduersus mysteria Christi insolenscat. Positus est enim etiam in ruinam Christus, teste Simeone. Sacramentarij sanè quia nil nisi panem & vinum in Cæna esse statuunt, secundum fidem suam accipiunt, & corpore Domini neq; corporaliter, neq; spiritualiter vescuntur. Hic usus est vnus, & sanè magnus.

2. *Iam ex Irenaeo dictum est, corpora nostra Christi corpore saginata incorruptibilia fieri, & spem resurrectionis indubitata concipere.*

3. *Accedit tertius usus vel maximus. Verbo Christi dicitur, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Hic est sanguis meus, qui pro nobis funditur in remissionem peccatorum. Si verbum Dei potentia est ad salutem Rom. 1. & nunquam redit, quin fructificet: Esai. 55. quomodo non profit corpus Christi in caena, quod Verbo Dei quam maxime coniunctum est. Bovina caro non posset non prodesse, cui Deus Verbum suum adiuncturus esset. Quid ergo non praestet Christi caro commodi, ipso Dei verbo nobis destinata?*

9. *Quod si extra verbum istud caro Christi spectetur, Carni isti Verbum & οὐδὲν ἄλλοδὲν semper est coniunctum Ioan. 1. An ne sic quidem caro illa profuerit? Equidem dum in terris ambularet, adeo profuit, ut tacta solum morbos quo suis pelleret. Dent illi vobis hoc antiquitate carnem istam non vilescere.*

10. *Prodest nobis peccatum, prodest mors, profunt omnia infortunia, prodest ipse etiam diabolus, quando volente iubenteq; verbo Dei cum istis res est habenda fidelibus. Et tu rogas Sacramentarie, Quid profit caro vivificans Servatoris nostri?*

XXXI.

At prestigias sibi faciunt, & glaucoma offundunt sua spiritualitate: Verbo Dei nil nisi spiritualia tractari persumhabent: externa & corporalia omnia istinc exterminant. Haec Carolstadij & Munzeri sunt reliquiae: sic bellum indicere rebus externis, ut de spiritu vero tandem nil remaneat. Diverso nobiscum modo agit Dominus, vix unquam ita nobis spiritualia precipiens, quin externarum rerum materiam spiritualibus adijciat. Dilectionem ab Abrahamo requisivit Dominus: sed filij immolationem eidem certo consilio imposuit. Obedientiam ab Rege Saule flagitavit Dominus: sed cae-
de Ame-

de Amelechitarum interim minimè abstineri voluit. Securitatem à diluuiò generi humano Deus est pollicitus sub Noachò: at Iridem tamen in natura rerum promissioni iunctam voluit. Sic in Cæna spiritali gratia corporalem escam suæ carnis adiungere Christo etiam placuit.

2. Sin ita à carne Christi abhorrent, quia est corporeum & externum aliquid: etiam à sua spiritali manducatione eandem excludant necesse erit. Corpus enim Christi, quomodocumq; manducatum, corpus tamen est, carnem & ossa habens, non spiritus. Luc. 24. Nisi verò carnem animæ instrumento comedere melius esse docuerint, quàm eadem ore vesci. Quin imò si ore manducata non prodest, quomodo manducata animo profuerit, cum utrobique eadem caro sit?

XXXII.

At quorsum necessum sit, querunt isti, corpus Christi in cæna esse, cum ex verbo Euangelij sine corpore fides confirmari posset? Resp.

1. O effrenem petulantiam: Quasi si facti diuini ratio nobis non constet, ea iusta ratio sit, cur dictis Dei refragemur.

2. παραδείγμα 1. Sic Munzerus dixit, Se ne flocci quidem facturum esse Christum & Scripturam sacram, si ad sui Spiritus ductum se non sit illa accommodatura. 2. Sic Cinglius, cum obiectum ipsi fuisset, nos inuisibiliter, imperscrutabili modo corpus Christi in cæna manducare, salsè Christum ride-re cepit, Egregiam verò lucem, inquiens, que non tantum tuis minis nobis prabeat, ut intelligere queamus, quomodo corpus eius in pane manducetur.

3. τὸ ἀμήχανον ἢ ἄτοπον. Motus in corpore nostro, sensuum precipuè, rationes exploratas non habemus: & mysterij istius sublimitatem inuestigare alicui allubescat?

4. λόγος. Necessitas prima dogmatis nostri hæc est, ut verax sit Christus. Dixit ille, Hoc est corpus meum. Absit igitur ut diuersum verum sit. 2. Necessarium id etiam est ratione
fidei

fidei nostra. Credere enim non Verbo Dei necesse est. Dixit Christus, Hoc est corpus meum. Igitur nisi infideles esse volumus, fieri nequit, quin esse illud, credamus necessario. 3. Ratione salutis nostrae. Hanc enim nobis sigillo corporis sui confirmavit.

5. ἀντιποφωρὰ. Atqui citra illam corporis manducationem de salute nostra certi reddi possemus. Esto ita: Hanc tamen rationem Deo non itidem placuisse, non est consequens. Num verò factorum modus Deo praescribendus est? Deus replere mundum gratia sua quodammodo voluit, & varijs medijs statutis placuit ipsi salutis nostrae negocium promouere. Faceat curiosa ratio, quae sibi in Deum iudicium sumere non erubescit.

XXXIII.

Non est silentio praetereundum denique, quod ex Eucharistia Symbolum & tesseram Sacramentarij faciunt, qua Christiani in mundo agnoscendi sint. Maeste virtute pueri. Sic itur ad astra.

Sed nec immerito ita sentiunt. Quia enim verbo Dei actionem istam spoliantes, praeter elementa panis & vini in Coena nihil relinquunt: quid nisi sociale epulum sit, quod isti in templis suis celebrant? Olim Encaniorum is usus esse prohibebatur, ut boni amici istorum Encaniorum epulis sibi inuicem innotescerent. Ecce nobis ex liturgia Sacramentarij tale etiam in coena epulum.

Verum nos hanc non Christianorum, sed ipsius Domini coenam esse nouimus atque credimus.

Et Christus non dixit, Facite hoc in mutuam agnitionem: sed in meam commemorationem.

Quod si corpus Christi & Sanguis eius nobis in Coena propinantur, ut est sane id certissimum: non cum hominibus: sed cum Deo nobis in Coenae usu rem esse, per se manifestum fiet.

Sacra

XXXIV.

*Sacramentarium errorem nonnullis etiam in Papatu ar-
videre fama est. Quia enim in Cœna nihil præter panem &
vinum esse audiunt, hac ratione sibi impunè Missaticum sa-
crificium conseruaturi videntur, quia nil nisi panem & vi-
num tractando, quod non sit magnoperè piaculare, quæstum
suarum præbendarum sine iactura deinceps etiam exercitu-
ri sint.*

2. The. 2.

11.

*Si hoc sit ita, digni isti forent iudicio eo, de quo Aposto-
lus, Mittet illis Deus efficaciam erroris, ut credant menda-
cio. Item Christus, Ego veni in nomine Patris mei, & non
recipitis me. Si venerit alius in suo nomine, ipsum recipietis.*

Ioan. 5. 4.

*Et quid? si Missa eo ipso fulcro evertatur, quo illi eam fir-
mare satagunt, & sic Missa cum Euangelio iacturam isti fa-
ciant: neq; animæ fidem, neq; ventri redditus paraturi? Id
quod ex atheismo vulgi, si inualuerit per istum Sacramen-
tarium errorem, oppidò futurum est.*

XXXV.

*Canendum est receptui. Sacramentariorum cerebris de
Cœna & inter se ipsis non conuenit: & ex Scripturis in speci-
em etiam ad patrocinium suæ causæ nihil suppetit. Ergo me-
ritò victrici voce triumphantes, cum Luthero dicimus, Fir-
mum stat τὸ πῆτόν Christi, Hoc est corpus meum.*

2. *Murus ille ferreus, de præsentia corporis Dominici
in Cœna pugnante cum articulo Ascensionis in calum, adeò
fathiscit, ut non tantum causam Sacramentariam non tute-
tur: sed ruptus etiam & collapsus, totum agmen causæ Cin-
glianae opprimat & prosternat. Igitur leti ouamus meritò;
Stat enim adhuc inconcussa turris promissi Dominici, Hoc est
corpus meum.*

3. *Dictum Christi, Ioan. 6 Caro non prodest, cum præ-
sentia corporis Christi in cœna, ita nihil habet commune, ut*

E

non cœ-

non calum magis à terra spacijs dissideat : imò hoc dicto huc
ascito, Sacramentarij hostes impietatem suam & in Christum
iram profanam, sine viribus tamen, abundè produnt : Igi-
tur nos tibi Christe iure gratulamur, cuius $\rho\eta\tau\omicron\nu$ de Eucharis-
tia firmissimè adhuc obtinet.

4. Patres orthodoxi non pedibus tantum, sed mente et-
iam atq; ore, facta à Sacramentarijs discessione, in sententi-
am Christi, de presentia corporis Dominici in Cœna, abe-
unt. Ergo ne hæcenus quidem verborum Christi robur ulla
parte conuulsam est.

5. Rationi humana cum mysterio presentis in cœna cor-
poris Christi pessimè conuenit. Ea autem omni iure iampri-
dem in hoc negotio exautorata est. Stat ergo adhuc inuicta
promissi in cœna corporis Dominici veritas.

Transiliamus etiam parumper in hostilia castra. Bucerus
Buchenbagij Psalterio in Latinum sermonem translato in-
sidiosè venenum Sacramentarij erroris aspersit. Simili arti-
ficio Postilla Lutheri, Prefatione & Scholijs suis adornata,
idem Bucerus fermentum Sacramentarium immiscuit, & sub
Lutheri nomine vendidit, ut quod suis scriptis apertè non
possunt, vel anonymis, vel supposititijs, vel deprauatis alio-
rum scriptis insidiosè efficiant. Idem Bucerus Philippum et-
iam Melanthonem suæ sententia olim fuisse approbatorem
non veretur affirmare, ut quod ex veritate non possunt,
saltem ex autoritate hominum, suæ cause patrocinium fuca-
tè parent. Ergo nihil est in ipsorum causa certi, nihil firmi:
sed fucato artificio, & mala fidei speciminibus, causa suæ fal-
sitate ipsi produnt. Stat ergo adhuc firmum, quod in cœ-
næ institutione Christus dixit, Hoc est corpus meum. Hic
istos sui testamenti falsatores aut conuertat : aut si conuerti
nolunt, in sua sententia & scriptis magis magisq; confundat.

AMEN

Τὰ πρῶτ-

Caput I. Mores Sacramenta-
riorum.

1. Isto hominum genere nihil est iactabundius, nihil glo-
riosius. Iactitant autem subinde suam humilitatem, san-
ctimoniã, patientiam, modestiam, diuitias Spiritus, Martyria
& similia. At quàm verè iactitent, probè notandum est.
Verbulo vno immitius istos exipias, toruum saltem aspicias,
vel laudes ipsorum non plenis buccis depradices: iam illi con-
tumelias se indignissimas passos esse quiritantur: imò marty-
rum coronis dignos statim esse gloriantur. In tanta verò
sua patientia, querulandi finem nunquam faciunt. Vix ver-
ba reperias, quibus commodè satis ipsos compelles, quin indi-
gnæ tractationis & lamentorum querulorum materiam inde
protinus eliciant. Interim præ nimia mansuetudine nihil
est conuitij, quod non in aduersantes sibi ore dicacissimo con-
ijciant: absit verò ut rancori cuiquam, aut impatientiæ: sed
meræ patientiæ & angelicæ mansuetudini tribuendum. Scil.

2. In scriptis suis trepidationem animi sui mirè produnt.
Iam gloriantur, iam quiritantur, iam pacem flagitant, iam
erudiri postulant, iam offendicula metuunt, iam gloriam
Christi sese querere profitentur, & nescio quas nenas ita
subinde eructant, ut rem ipsam rarissimè ac paucis tan-
tùm attingant. Quod si in ea versari illos aliquando co-
git necessitas, ita suspenso gressu incedunt, quasi ovis stra-
tum pauimentum pedibus terant: tum vno saltu ocys tran-
siliunt, hoc est, ita trepidanter Verba CHRISTI tra-
ctant, quasi in singulis literis precipitium metuant. Sic
superata difficultate, ubi sudorem paululum absterferunt,

pro veritatis reuelatione Deo gratias agentes, in declamationem de spiritali manducatione corporis Christi (de qua inter nos non controuertitur) dilabuntur. Sanè hic non est modus, quo pacata mens in tractando Verbo Dei utitur. Hæc citra ambages ingenuè, quod res est, eloquitur.

Vulgaris est Sacramentariorum mos in explicandis Scripturis & allegandis testimonijs, ut argumententur à possibili ad necessarium? At nulla est huius in probando modi vis aut firmitas.

Hoc sibi sedulò propositum habent Sacramentarij, ut Scripturæ S. ac Patrum orthodoxorum dictis, si aliud non possunt, saltem nebulas obijciant, & apud vulgus imperitum in dubium ea reuocent. Quod si consecuti sunt, palmarium sibi obtinuisse videntur.

Caput II. *Πικελια* Lutheri de Sacramentarismo.

1. Cinglianismus improbo Satanae astu nostris temporibus inuectus est in Ecclesiam. Nam quemadmodum temporibus Apostolorum post exturbatum ex Ecclesia traditionum humanarum fermentum, cum palmam obtineret Verbum Domini, in id incubuit *μυρολεξυς* Satanas, ut excitationis in Ecclesia hæresibus, materiam litis in Scripturas ipsas plenis velis inueheret, vnde factum est, postmodum, ut conuulsa autoritate Scripturarum, ad consiliorum humanorum remedia infelicissimè deuentum sit: ita postquam expurgato Augiæ Papalis stabulo, Verbi diuini puritas nostro seculo refulsit tandem iterum, atq; in pristinae dignitatis fastigio collocata est: veterator improbus hæresum agminibus excitatis, præcipuè Sacramentarismo inuecto, in hoc elaborauit strenuè, ut in integram assertam Verbi diuini autoritatem, cum ob-

cum obliuione non posset, saltem æstro contentionum de ipso Verbo conuelleret.

2. Tetricius nihil de quacungq; heresi legere me, inquit Lutherus, memini, quàm quod Sacramentariismus in ipso statim ortu suo in partes tam diuersas abiit, & ceu noua quædam hydra, δεκακέφαλῶ propè apparuit.

3. In fanatica Sacramentariorum doctrina mera inest λογοδαδάλια: ut mirum sit, homines non vsq; adeò indoctos heresi ista implicari.

4. Timida ac trepidante conscientia causam suam agunt Sacramentarij, ut planè appareat, facti sui ipsos pœnitere. Quod si res adhuc esset integra, sic persuasum habeo, litem istam nunquam ipsos amplius moturos esse. At nobis sub isto negotio nunc diuina ira véμεσις consideranda est, ex qua sola fit, ut mundi, inprimis Germania, erga Euangelium sanctissimum ingratitude, erroribus tam crassarum & palpabilium quasi tenebrarum supplicio vindicetur.

5. Contra inuictum robur τῆς ῥητῆς hæctenus validi, imò speciosi etiam nihil produxerunt Sacramentarij. Quod gloriantur, quod cause sue certitudinem iactitant, quod ad diuinum tribunal prouocant: hæc ego omnia nihil moror. Verba hæc sunt, & sauciata conscientia fucus, & folia illa ficulnea, ex quibus mala cause integumentum quaritur. Interim τῆς ῥητῆς unguis illis est in ulcere, sudes in oculo, cuius sensum extinguere nulla ratione possunt.

6. Absurdior Carolstadij τῆς ῥητῆς est Cinglij σημάσια.

7. Iis probationum momentis causa sua patrocinantur Sacramentarij: ut si quis mihi ipsorum libros ἀναπιγείας afferret, ego vix aliud putaturus sim, quàm ab agyrta aut stellione quopiam ac scurra, illos in contumeliam Christianorum esse scriptos: adeò ne in speciem quidem habent illi, quod veram pietatem ac religiosam deuotionem sapiat.

8. Quod subinde questionem ex questione serunt Sacramentarij & modo hos, modo alios dubitationum scrupulos proferunt, turbulentam suae conscientiae fluctuationem produunt: quae quia nihil habet certi, cui innitatur, hinc inde cespitet, & tricas ex tricis eruat necesse est.

Caput III. Vaticinia Lutheri de Sacramentariismo.

1. Quod per Sacramentarios, Cænae Dominica sacramentum ausus est conuellere diabolus, in eo metam audaciae suae finire non patietur: sed ulterius figet pedem, & plures adoriatur articulos. Et iam iam scintillantes ipsius oculi hoc nobis minari videntur, articulo de baptismo, peccato originali, persona Christi, nihilo meliorem ab ipso fortunam paratam esse: ut cum Paulo dicere queamus, iam iam operatur mysterium iniquitatis.

2. Si mundi aliqua duratio futura sit, certum est, ad pristina consilia mundum rediturum esse. Nam quemadmodum olim propter crebras & varias de religione controversias eo deuentum est, ut ex consilijs humanis, Ecclesiae pax quaesita constitutaq; sit: ita posteris etiam temporibus in didem malo huic remedium quaesituri sunt. Verum eodem quo antiquitus factum est, euentu, nimirum, ut pacem quidem: sed infelicem, hoc est cum Cimmerijs tenebris, & prophana impietate coniunctam habituri sint.

3. Non metuo, ne diu duret haec haeresis. Nimis enim crassa atq; audax est: & non obscuras atq; dubias: sed manifestas & planissimas Scripturas impugnat.

4. Quod nostri Schvvermeri tanta libidine sibi permittunt, in quorumuis adeo dictorum factorumq; diuinorum rationes inquirere, ista licentia viam preparant Atheismo,
ut pa.

ut parum absit, quin mox Christus, Deus & omnia sacra
abneganda sint. Et iam iam in procinctu est, ut aliqui pror-
sus nihil credant, quia ad rationis Cynosuram se attempe-
rant, quæ illos in naufragium fidei inductura est.

Per Sacramentarios diabolus viam preparat alijs here-
ticis, qui venturi dicturiq; sunt, Christum nihil esse, & neq;
carne, neq; Diuinitate constitisse: sicut initiò primitiua Ec-
clesia itidem factum est.

Perpetua Sacramentariorum vox est, ex tripode Mun-
zeri prodita, Res externa non profunt. Huic spiritui Mun-
zeriano non renuntiabunt illi prius, quàm tragœdiam no-
bis, perinde ut Munzerus, excitauerint. Ex uno
enim spiritu, eadem opera: & ex arbore qua-
uis, sui generis fructus semper
proveniunt.

F I N I S.

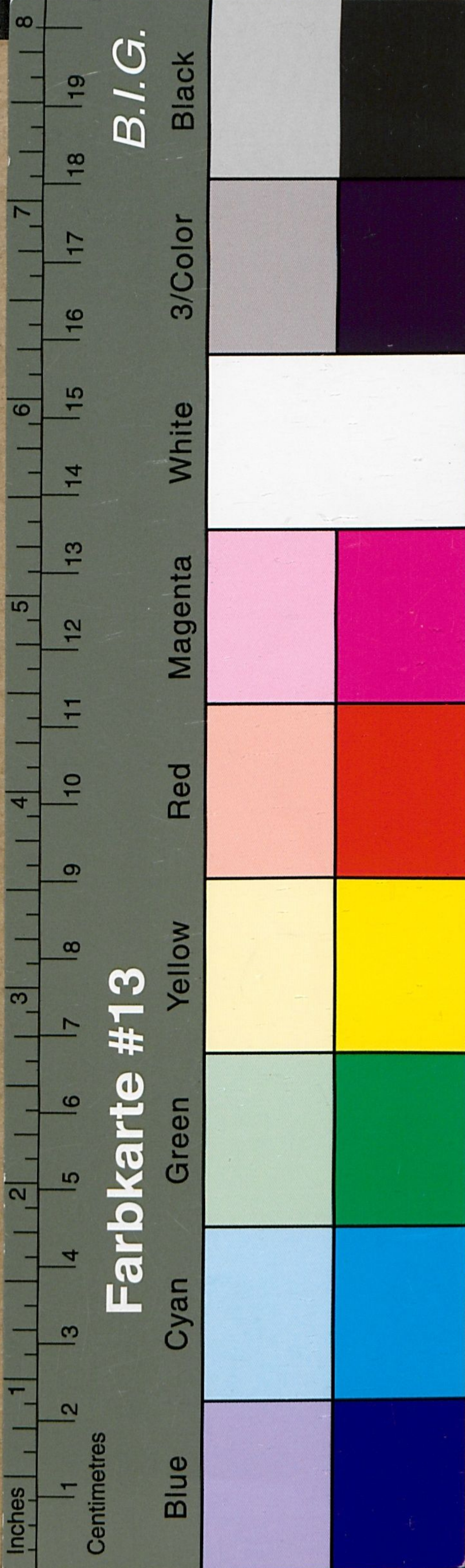
1930

ne

X 2207055

B.I.G.

Farbkarte #13

Vg
6300

MEGALANDRI LUTHERI

LIBER SECVN-
DVS IN CAUSA SA-
CRAMENTARIA, QVI IN-
SCRIPTVS EST, QVOD VERBA CHRISTI, HOC EST
CORPVS MEVM, adhuc inconcussa maneant,
in theses atque assertiones resolutus, ad quas
sub ipsius Christi Opt. Max. auspicijs

Praside

GEORGIO MYLIO THEO-
logia Doctore & Professore
primario

Respondebunt exercitij causa

- M. Mauritius Faschang Carinthus.
- M. Christophorus Seizlerus Brettanus.
- M. Vitus V Volfrum Hilperhusanus.

Diebus 5. 6. & 7. mensis Martij horis
& loco consuetis.

I E N A E

Typis Tobiaë Steinmanni, Anno 90.

